

Внесок професора М. В. Геращенка в історію української бібліографії

(до 75-річчя вченого)

Важливим джерелом для формування основних етапів історії кафедри є дослідження внеску вчених у її становлення та розвиток. Вагомим внеском у розвиток вітчизняної бібліографічної науки є науково-педагогічна діяльність кандидата педагогічних наук, професора Михайла Васильовича Геращенка. Майже півстолітня професійна діяльність вченого пов'язана з науково-педагогічною сферою, а головним у ній є дослідження історії української бібліографії.

Народився Михайло Васильович 13 жовтня 1946 р. у м. Зіньків Полтавської області. У 1965 р. він закінчив Зіньківську середню школу № 2 і в цьому ж році був призваний на військову службу; у 1969 р., після демобілізації, вступив до Київського державного інституту культури на бібліографічний факультет. Під час навчання провідні фахівці в галузі бібліотечно-бібліографічної справи (Л. В. Беляєва, О. П. Довгопола, Н. Ф. Королевич, Л. П. Одинока, О. С. Сокальський та багато інших науковців навчального закладу) заклали в молодого студента любов до книги та обраної професії.

По закінченні у 1972 році бібліотечного факультету (за спеціальністю «Бібліотекознавство та бібліографія») Київського інституту культури (нині – КНУКіМ), М. В. Геращенко за направленням працював викладачем бібліографічних дисциплін у Миколаївському філіалі столичного вузу культури. У 1974-1976 рр. він навчався в аспірантурі Київського інституту культури за спеціальністю «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство». Після закінчення аспірантури молодого фахівця було запрошено на посаду інспектора відділу навчальних закладів Міністерства культури України, де він пропрацював до 1982 р. Працюючи в міністерстві, М. В. Геращенко продовжував науково-дослідну роботу і у 1980 р. захистив кандидатську дисертацію за темою: «Російсько-українські бібліографічні зв'язки другої половини ХІХ століття» (під керівництвом кандидата філологічних наук, професора Н. Ф. Королевич) та здобув науковий ступінь кандидата педагогічних наук. У подальшій професійній діяльності Михайло Васильович неодноразово згадуватиме свого наукового наставника у публікаціях, доповідях, рецензіях, посібниках, покажчиках, серед яких: бібліографічний покажчик «Бібліограф Н. Ф. Королевич» (1996 р.), рецензія «Цінне видання для фахівців» на видання Н.Ф. Королевич «Українські бібліографи ХХ століття» (Вісник Книжкової палати, 1998), публікації до ювілеїв вченої – «Современник» і Україна» (Сов.библиогр.,1986), «Нінель Королевич»

(Бібліотечний вісник, 1996), «Український бібліограф Нінель Федорівна Королевич» (Календар знаменних і пам'ятних дат, 2001) та ін.

З 1982 р. М. В. Геращенко працює в Київському державному інституті культури. Своє науково-педагогічне становлення Михайло Васильович пройшов від викладача до професора (у 1987 році отримав вчене звання доцента, а у 2003 році – професора). Педагог викладав дисципліни бібліографознавчого спрямування: бібліографознавство, галузеві бібліографічно-інформаційні ресурси, галузева бібліографія, вступ до фаху.

З 2006 року М. В. Геращенко працює на посаді професора кафедри українознавства Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету. Водночас, у рідній альма-матер (КНУКіМ) професор продовжує науково-педагогічну діяльність за сумісництвом.

До кола наукових інтересів вченого входять дослідження, пов'язані з вивченням історії української бібліографії, міжнаціональних бібліографічних зв'язків, наукова діяльність українських вчених та бібліографія. Науковий доробок вченого налічує понад 100 друкованих праць, серед яких: наукові статті, доповіді, монографії, навчальні посібники, бібліографічні та біобібліографічні покажчики, рецензії. Низка праць присвячена бібліографічній спадщині та науково-творчій діяльності українських вчених, серед яких: «Книгознавець і бібліограф С. І. Пономарьов» (1990 р.), «Книга в житті першого президента України» (1991 р.), «Бібліограф М. І. Ясинський» (1995 р.), «Бібліограф Н. Ф. Королевич» (1996 р.), «Український вчений І. П. Крип'якевич та бібліографія» (1999 р.), «Ясинський М. І. Михайло Комаров» (монографія, 2001 р.), «Бібліографія в житті та діяльності І Я. Франка (До 150-річчя від дня народження)» (2007 р.) та ін.

Зокрема, ґрунтовним внеском у історію української бібліографії є навчальний посібник «Українські вчені та бібліографія» (2008 р.), присвячений бібліографічним аспектам наукової спадщини провідних українських вчених другої половини XIX – першої половини XX століття: Грушевського М. С., Огієнка І. І., Возняка М. С., Кримського А. Ю., Потебні О. О., Білодіда К. І. У науковій праці висвітлено місце бібліографії та бібліографічної діяльності у житті та творчості вчених, охарактеризовано їхню діяльність зі створення бібліографічних ресурсів, а також наведено бібліографічні покажчики. Посібник є логічним продовженням наукових праць знаних українських вчених – М. П. Гуменюка («Українські бібліографи XIX – початку XX століття», Харків, 1969 р.), І. І. Корнейчика («Історія української бібліографії», Харків, 1971 р.), Н. Ф. Королевич («Українські бібліографи XX століття», Київ, 1998 р.), що суттєво сприяє збагаченню історії української бібліографії та розширює можливості подальших творчих досліджень бібліографознавців, теоретиків і практиків.

У статті «Проблеми періодизації історії української бібліографії» вчений аналізує періодизацію історії української бібліографії та розглядає підходи до періодів української бібліографії радянської доби [13].

Праці Геращенко М. В. також присвячені системі реферативних видань України; підготовці спеціалістів бібліотечно-бібліографічної галузі, документальній спадщині.

Науково-творчий доробок М. В. Геращенко відзначений низкою робіт у співпраці з багатьма вченими, які досліджують бібліографічну проблематику, питання інформаційної, бібліотечної, архівної справи. Так, у співпраці з Ю. І. Палехою та І. В. Смолвик у 2018 р. видано навчальний посібник «Стандартизація в документально-інформаційній, бібліотечній, архівній та видавничій справі», у якому викладені наукові, нормативні, технічні та організаційні основи стандартизації продукції та послуг в документально-інформаційній, бібліотечній, архівній та видавничій справі [16]. Монографічне дослідження «Бібліографічна спадщина Степана Івановича Пономарьова» підготовлене у співпраці з В. М. Варенком [3]. Цікавими для нашого дослідження є низка праць у співавторстві з дослідницею Л. А. Добровольською, які присвячені бібліографічним пам'яткам як важливому джерелу вітчизняної історико-культурної спадщини, висвітленню внеску відомих персоналій у розвиток української бібліографії, питанням метабібліографії та бібліографії третього ступеня та ін. Зокрема, у статті «Перші бібліографічні пам'ятки як важливе джерело вітчизняної історико-культурної спадщини» висвітлено бібліографічні пам'ятки як складники історико-культурної спадщини України; проаналізовано історію їхнього створення та значення для опанування історичного розділу вітчизняного бібліографознавства [12]. У статті «До питання про новітню бібліографічну терміносистему (на правах дискусії)» надано нові бібліографічні терміни, що збагачують теоретичний розділ вітчизняного бібліографознавства та бібліографічну практику бібліотек, Книжкової палати України, органів інформації України [9].

Також зазначимо науково-творчу співпрацю з вченими В. В. Загуменною, В. І. Лутовіною, О. П. Крицьким, Т. В. Новальською, В. В. Патокою.

М. В. Геращенко здійснював керівництво та підготовку студентських бакалаврських, магістерських робіт, а також майбутніх науково-педагогічних кадрів (аспірантів), тож, сфера наукових інтересів професора відобразилась у тематиці їх досліджень. Під керівництвом професора захищено кандидатські дисертації, а саме: С. А. Арутюнова «Бібліографічна спадщина Михайла Ілліча Ясинського» (1998 р.), О. В. Дроздова «Видавнича та інформаційно-бібліографічна діяльність просвітницьких осередків Полтавщини (другої половини XIX – початку XX ст.)» (2001 р.), І. П. Цибенко «Бібліографічні аспекти наукової спадщини М. С. Грушевського» (2005 р.). Також М. В. Геращенко здійснював наукові

консультації аспірантів, здобувачів наукових ступенів, які розробляли питання теорії і практики українського бібліографознавства. Так, у співавторстві з Н. Т. Стронською вийшла друком стаття «Життя та діяльність Михайла Максимовича в бібліографічному доробку Степана Пономарьова» [10].

Педагогічна і наукова діяльність М. В. Геращенко – це робота професіонала з великої літери. Адже, професор цілком віддавався улюбленій справі: передавав студентам ґрунтовні знання, використовуючи під час занять велику кількість допоміжних матеріалів, що значно сприяло закріпленню матеріалу. Під час керівництва бакалаврських, магістерських, аспірантських робіт, професор надавав молодим дослідникам ґрунтовні консультації, сприяв матеріалами з власного архіву, суттєво допомагаючи розкривати тему дослідження.

М. В. Геращенко виступав опонентом на захистах кандидатських дисертацій; неодноразово був головою державної екзаменаційної комісії у закладах вищої освіти; брав активну участь у міжнародних, всеукраїнських наукових конференціях; був редактором, упорядником бібліографознавчих видань.

За свою багаторічну, сумлінну науково-освітню діяльність Михайло Васильович нагороджений спеціальною відзнакою «За заслуги в розвитку культури», Почесними грамотами Міністерства культури України, Київського міського голови та іншими відзнаками.

З 2017 року професор – на заслуженому відпочинку. Незважаючи на стан здоров'я – проблеми із зором, професор продовжує одне з улюблених творчих занять – написання віршів. Михайло Васильович – ерудований вчений, людина з енциклопедичними знаннями, а також з неординарними творчими здібностями (професор всі свої вірші декламує напам'ять). Хочеться відзначити два життєвих кредо Михайла Васильовича Геращенко, якими він керується: «Бібліограф – це звучить гордо!» та «Головне у житті – мати справу з порядними людьми!».

Праці професора М. В. Геращенко, присвячені історії української бібліографії, становлення національного бібліографознавства, стали ґрунтовним внеском у розвиток бібліографічної науки та освіти. Історичний розділ бібліографознавства суттєво збагатився цінними матеріалами, які сприяють науково-дослідній та практичній діяльності галузі.

З нагоди ювілею, колектив кафедри інформаційних технологій з глибокою пошаною зичить Михайлу Васильовичу міцного здоров'я, невичерпних життєвих сил на многая і благія літа!

Список джерел:

1. Геращенко М. В. Бібліограф М. І. Ясинський (1889–1967): біобібліогр. нарис / М. В. Геращенко. — Київ, 1995. — 36 с.

2. Геращенко М. В. Бібліограф Н. Ф. Королевич: біобібліогр. покажчик / М. В. Геращенко. — Київ : НПБ України, 1996. — 24 с.
3. Геращенко М. В. Бібліографічна спадщина Степана Івановича Пономарьова: монографія / М. В. Геращенко, В. М. Варенко. — Київ : Видавничо-друкарський комплекс «Україна», 2012. — 200 с.
4. Геращенко М. В. Книга в житті першого президента України / М. В. Геращенко // Книжник. — 1991. — № 4. — С. 10-12.
5. Геращенко М. В. Книгознавець і бібліограф С. І. Пономарьов / М. В. Геращенко // Книжник. — 1990. — № 3. — С. 20-25.
6. Геращенко М. В. Місце курсу "Історія української бібліографії" в удосконаленні підготовки спеціалістів та покращення бібліографічного обслуговування читачів / М. В. Геращенко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В.І. Вернадського. — 2002. — Вип. 9. — С. 601-608.
7. Геращенко М. В. Українські вчені та бібліографія: навчальний посібник для студентів гуманітарних вузів України / М. В. Геращенко. — Київ, 1998. — Ч.1-2. — 78 с.
8. Геращенко М. В. Українські вчені та бібліографія: навчальний посібник для студентів ВНЗ / М. В. Геращенко. — Київ : Європейський університет, 2008. — 172 с.
9. Геращенко М. До питання про новітню бібліографічну терміносистему (на правах дискусії) / М. Геращенко, Л. Добровольська // Вісн. Кн. палати. — 2014. — № 5. — С. 22-23.
10. Геращенко М. Життя та діяльність Михайла Максимовича в бібліографічному доробку Степана Пономарьова / М. Геращенко, Н. Стронська // Вісн. Кн. палати. — 2011. — № 2. — С. 45-47. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2011_2_14
11. Геращенко М. Нінель Королевич / М. Геращенко // Бібліотечний вісник. — 1996. — № 3. — С. 27-28. — URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_1996_3_15
12. Геращенко М. Перші бібліографічні пам'ятки як важливе джерело вітчизняної історико-культурної спадщини / М. Геращенко, Л. Добровольська // Вісн. Кн. палати. — 2015. — № 9. — С. 14-15. — URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2015_9_4
13. Геращенко М. Проблеми періодизації історії української бібліографії / М. Геращенко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В.І. Вернадського. — 2005. — Вип. 14. — С. 547-552.
14. Геращенко М. В. Український вчений І. П. Крип'якевич та бібліографія // Бібл.планета. — 1999. — № 2. — С.19-21.
15. Геращенко М. В. Українські вчені та бібліографія / М. В. Геращенко // Шкільна бібліотека. — 2013. — № 5/6. — С. 65-69.

16. Палеха Ю. І. Стандартизація в документально-інформаційній, бібліотечній, архівній та видавничій справі : навч. посібник / Ю. І. Палеха, І. В. Смолувик, М. В. Геращенко; ЄУ. — Київ : Ліра-К, 2018. — 220 с.
17. Ясинський Михайло Ілліч. Михайло Комаров / Монографія / уклад. М. В. Геращенко. — Київ : Книжкова палата України, 2001. - 68 с.